

SCRIITORI ROMÂNI DIN UNGARIA (prezentare sintetică II) – Continuare din numărul trecut al revistei -

Lucreția ȘIPOȘ FLUIERAS

**Școala Superioară de Educatori și Institutori
de Naționalitate Română „Tessedik Samuel”, Ungaria
tel. 0036/202/437779**

Abstract.

Romanian writers from Hungary (synthetic presentation)

Further, we present to you, briefly, seven different Romanian writers from Hungary, of different formation but united through their artistic expression in the Romanian language and through their writings themes, namely: the childhood's and the teenager's universe, the kindergarten's and the school's universe, the parents and the grand-parents figure, the native village, poems about the esthetical sense's cultivation, exception from this being Ioan Halasz, a science-fiction author.

In the next number, our synthesis will include belles letters authors such as: Al. Hotopan, Vasile Roxin, Ana Hotopan, Ana Radicsi Repinski, Petru Poputa, Lucian Magdu and others.

Cuvinte cheie: *creatori români, universul copilăriei, prelucrare artistică.*

3. Nicolae Gândilă (1911-1979) La vârsta adolescenței își părăsește casa părintească în speranța unui viitor fericit. După decepția visurilor lui, la bătrânețe se întoarce în satul natal cu gândul la spusele mamei lui care, la plecare îl sfătuiseră să n-o uite. Întoarcerea este mult tardivă, deoarece mama nu mai trăia. Prozatorul păstrează chipul mamei, își deplânge copilăria nefericită, adolescența petrecută aiurea, bătrânețea sosită precoce din cauza unui destin matrimonial nefericit. Proza scurtă **Mama** este scrisă simplu, emoționant, cu certe valori instructiv-educative pentru toate categoriile de cititori, dar, mai ales, pentru tânăra generație.

4. Lucia Borza (1928) este scriitoare specializată în scrierea operelor dedicate universului copilăriei celor mici, al școlarii și adolescenței. **Amintirile** cuprind propria-i copilărie; în versuri anume consacrate satului natal, poeta Chitighaz se întoarce spre anii copilăriei cu sfințenia pe care o dă vârsta matură. Vârsta copilăriei fericite este puternic legată de atmosfera intimă a casei, în care revine, obsesiv, chipul mamei-ca sursă a tuturor bucuriilor vieții: *mama, o rază de lumină... / o dulce melodie / ai fost un vis / o nălucire / strop cristalin de fericire*” (**Relativitate**). Chipul mamei devine permanentizat, neuitare: *Dar știu că n-o să uit una / Și pentru totdeauna / Păstra-voi viu în amintire / Doi ochi căprui / Și caldă lor privire*” (**aceea privire**). Pe ulița satului “**ulița copilăriei**”, pe același drum, străbătut de la gară spre casa părintească, apar locuitorii mici și mari ai satului în care poeta a văzut lumina zilei. Măriuța și Ion, copii de odinioară, se află acum în ipostaza înedită de tineri părinți (*sub umbra deasă a unui pom / leagănă dulce-un pui de om* „**Acasă**). Copiii de demult, “*azi fete și flăcăi*” n-o mai recunosc, doar un bătrân român, de iese-n cale, o salută unghurește (*Nu mă salută copii, școlari, / nici fete și flăcăi țărani, / iar un bătrân, / român ca mine, / de-mi iese-n cale, se oprește, / sfios își scoate pălăria / și mă salută... unghurește*”) (**Acasă**)

Universul grădiniței și al școlii este bogat ilustrat în versurile poetei Lucia Borza. În poezia **La grădiniță**, personajele sunt preșcolarii cu nume românești: “*Lena, Radu, Niță, Ghiță / Zilnic merg la grădiniță / Fie iarnă, fie vară, / Grădinița lor li-e dragă, / Căci acolo-s mulți copii, / Sunt și multe jucării / Și se-nvață poezii, / Cântece, jocuri hazlii*”.

Ghicitorile și Numărătorile sunt un capitol substanțial consacrat universului celor mici și școlarii-adevărate lecții de comportare în mediul instituțional din învățământul românesc și cel bilingv ..

Prelucrarea artistică a **Punguței cu doi bani**, în versuri simple și ușor de memorat, echivalează originalul marelui povestitor, Ion Creangă. Povestea transpusă în versuri accesibile este ușor de receptat și ajunge repede la sufletul elevilor de vârstă preșcolară și școlară.

Volumul **Flori târzii** (1997) cuprinde creații care atestă un talent autentic, poeta mișcându-se cu ușurință pe mai multe trasee lirice

.Prelucrările versificate din scriitori români și maghiari îmbogățesc paleta creațiilor consacrate universului preșcolarilor, școlărilor din învățământul românesc din Ungaria.

Întreaga creație din cuprinsul volumului intitulat metaforic "**Flori târzii**"-poezii scrise la senectute, păstrează un spirit creator tânăr, apropiat de sufletul, simțirile, gândurile copiilor și adolescenților.

5. Ana Varga (1928-1990), profesoară de limbile română și maghiară, pasionată de literatura română și cea universală este un talent autentic, apropiată de tânăra generație de elevi ai Liceului "Nicolae Bălcescu", în mijlocul cărora își găsește sensul existențial. Școala este locul feicirii și împlinirilor. Volumul **Amintiri mărgăritare** (1997) este ilustrativ în acest sens

Poezia cuprinsă aici este destinată copiilor mici și școlărilor

Trandafir sălbatic este un poem în versuri, plin de învățăminte și sfaturi, pentru dascălii din școli: copiilor trebuie să le spunem versurile și poveștile cu pasiune și dragoste, asemenea "cântecului greierului din noaptea înstelată". În caz contrar, poveștile și poeziile sunt asemenea unui "trandafir sălbatic", adică fără ecou în sufletul micilor ascultători. Poveștile și poeziile rostite cu farmec sunt asemenea celor mai frumoase flori, ne încântă sufletul la auzul lor.

Proza **-În umbra castanilor-** este cu accente autobiografice. Este o dovadă a talentului cu care creatoarea oglindește universul familiei, al tinereții și viselor ei.

Proza scurtă **Mămică, numai eu...** urmărește complexul copilului român în raport cu colegii de joacă de naționalitate maghiară. Mesajul acestei povestiri este de înțelegere în timpul jocului, de prietenie ca valoare morală între copiii de toate neamurile și în toate împrejurările vieții.

Amintirea este

6. Ana Crișan (1937..). Profesoara de matematică, pasionată de cifre și vrăjită în egală măsură de **Cuvinte sincere** (volum apărut 2007), "**Lacrimi și zâmbete** (2004) pe care le împărtășește încă în volumul de debut **Cu tine, cu voi**" (2002), aduce în universul preșcolarilor, al școlărilor și adolescenților o poezie simplă, emoționantă, anume creată pentru aceștia. Ni se pare firesc, deoarece creatoarea a tăit pentru și prin copii de-a lungul vieții dedicate acestora. Chipul mamei (mamă dragă), al bunicii (De-atâtea ori mi-aduc aminte), satul natal, anotimpurile (În Mai), vietățile necuvântătoare și peripețiile acestora (Pui orfan), iubirea (Te aștept)-ca element indispensabil vieții noastre (.....

„Autoarea are înclinații spre proza memorialistică și cea descriptivă” (Cornel Munteanu)

7. Ioan Halasz (1948). În pisajul literaturii române pentru tineret, Ioan Halasz se detașează față de contemporanii săi prin creația literară **Halucinații cosmice**, proză scurtă științifico-fantastică. Textul literar cu titlul amintit aduce în universul nostru modelul navigatorului spațial, al cosmonautului, îndrăgostit de spațiul infinit, pe care-l străbate cu pasiunea cercetătorului și al omului iubitor de muzica stelelor, în care stăpână este creația în *si bemol major* a lui Ciakovski. Pentru Iuri Gagarin, primul cosmonaut din lume, atât pasiunea științifică, cât și „*halucinațiile cosmice*”, ceea ce traducem prin muzica compozitorului universal rus, sunt două pasiuni cărora le-a consacrat toată viața. În zborul interplanetar "*bătrânul*" cosmonaut se lasă vrăjtit de cercetarea ultimelor noutăți din domniul cosmogologiei și de muzica stelelor, audiată cu ochii închiși, dus de armonia și orchestrația uimitoare a acesteia. În aceste stări emoționale, cosmonautul are revelația amintirilor din copilărie; imagini vizuale, precum păduri, lanuri însorite, răsărit de soare pe litoral". Modelul cosmonautului, revenit pe Terra în calitate de constructor de nave mărunte, este pentru noi, toți, un personaj exemplar..

Drepte paralele aparține tot literaturii fantastice. Alfa și Beta străbat infinitul de secole și pentru cine știe câte secole, însoțite ca "personaje" de sentimentul iubirii reciproce – model pentru

generațiile ce se succed sub ochii contemporanilor și pentru generațiile următoare.

Proza foarte scurtă **Libertate** este o pledoarie pentru gândire și acțiune libere „; *pe căările existenței noastre*”, viața în doi este necesară. Iubirea și înțelegerea sunt două valori morale care sunt viabile și se pot demonstra în universul casnic.

Cancer este o povestire despre travaliul unei familii de țărani cu gospodărie și rost bine încheiate, dar urmărită de ghinion Vasile Micu, țaran simplu, își pierde soția bolnavă de cancer și odată cu pierderea ei, situația materială și afectivă care îi crea lui Vasile Marc sentimentul statornic de iubire și om realizat. În această povestire apare modelul doctorului care de cele mai multe ori are atitudine samaritană față de bolnavi. Pierderea soției, stâlpul gospodăriei țărănești a familiei Micu înseamnă prăbușirea totală a unei familii în care trona iubirea.